

Stockholm den 16 Oktb 1918.

Bestyrelsen för Aktieselskabet
H. M. Gosch & Co Tändstikfabriker.
K O P E N H A M N.

I anslutning till undertecknads samtal med Bankdirektör Reyn och Direktör Preisler ber jag härmed få framföra en del synpunkter, som kunna hafva sammanhang med ett ifragasatt samarbete mellan den danska och svenska Tändsticksindustrien.

Jag vill då först framhålla mina åsikter om framtidsutsikterna på tändstickmarknaden i olika länder.

England. Dette Land, som tidliger varit den ojämförligt viktigaste marknaden för skandinaviska tändstickor, och som före kriget torde hafva upptagit c. a 30% af den sammanlagda svenska, norska och danska exporten, har genom de åtgärder, som vidtagits, dels för att höja den engelska tillverkningen och dels för att sänka konsumtionen blifvit praktiskt taget stängt för import af utländska tändstickor. Den samstämmiga meningen bland alla tändsticksmän i England är den, att detta förhållande kom mer att blifva permanent äfven efter kriget, och att det mesta, som man kan hoppas, är, att en ringa bråkdel af den tidigare tändstickmarknaden i England skall kunna stervinnas af de skandinaviska fabrikerne.

Förenta Statene. Före kriget har dette land varit den näst efter England viktigaste exportmarknaden för skandinaviska tändstickor. Emellertid har den amerikanska tändsticksindustrien under kriget utvidgats i högst betydande omfattning. Enligt uppgifter, som lämnats oss af svenska konsuln i Chicago, utgjorde den amerikanska produktionen under år 1914-406.100 50-gross-kistor samt under år 1917 -576.100 50-gross-kistor. För närvarande äro Förenta Staterne

öfverfyllda med tändstickor, och sedan en tid tillbaka har importlägens för svenska tändstickor konsekvent nekats. Den marknad, som kan återvinnas för skandinaviska tändstickor efter kriget, måste därför sannolikt blifva högst väsentligt mindre än marknaden före kriget.

Brittiska och Holländska Indien. som utgör och tredjer af de stora handelsmarknaderna, har under kriget helt och hållet gått förlorad för de skandinaviska fabrikerne och vunnits af de japanska, och det torde fördras ett mycket långvarigt och målmedvetet arbete för de skandinaviska fabrikerne att åter vinna inståg på dessa marknader.

Tyskland. I de tyska hamnstäderna finnas för närvarande lagrade c. 2 100.000 exportkistor tändstickor, motsvarande två tredjedelar af Tysklands årsförbrukning, som möjligen torde vara säll bekant för Tysklands före kriget själfständiga hvad tändstickor beträffar, hvarvid dock fabrikerne produktion var inskränkt till 55 å 60% af sin tillverkningsförmåga. På grund af särskilda bestämmelser äro ju tyskarne sedan en del år tillbaka praktiskt taget förhindrade att exportera tändstickor. Dessa bestämmelser upphöra emellertid att gälla från och med den 1 oktober 1919, och komma tvärtom bestämmelserna att omläggas i sådan riktning, att tändsticksexport från Tyskland i hög grad gynnas. Från och med denna tidpunkt måste man således räkna med Tyskland som en allvarlig konkurrent på exportmarknaden.

Österrike-Ungern och Belgien. Dessa länder hade före kriget en betydande export af tändstickor, fabrikerne hafva under kriget gått med inskränkt drift, men samtliga fabriker äro oskadade, och det torde dröja en mycket kort period, innan de åter äro uppe i sin förra kapacitet.

Finland. Detta land, som hvad ravaror beträffar är synnerligen väl fögnadt för tändstickaindustri, har under kriget förlämnat sin produktion och därigenom inträdt i ledet af de länder, med hvilka man måste räkna ifråga om tändsticksexport. Finland torde särskildt hafva förutsättningar för den ryska marknaden. Vid en inventering, som nyligen företogs af finska myndigheterna, visade det sig, att i Finland finnas lager af 500 millioner askar, motsvarande 3 å 4 års förbrukning.

Ryssland. I detta land råder onekligen en betydande tändsticksbrist, och en del af de befintliga tändsticksfabrikerna hafva blifvit ödelagda. Det torde därför vara utsikter, att under en viss period Ryssland skall kunna upptaga ganska betydande mängder tändstickor. Ryssland har ju emellertid själf en så pass utvecklad tändsticksindustri och så stora naturliga förutsättningar för en dylik, att man gör klokast i att räkna med den ryska marknaden endast under en relativt kort tidsperiod. Före kriget hade samtliga ryska fabriker en sammanslutning, hvarigenom produktionen nås nere vid 70 % af fabrikernas tillverkningsförmåga. I fven om en del fabriker under nuvarande förhållanden blifvit ödelagda, torde det därför ej dröja alltför länge, innan Ryssland själf levererar alla erforderliga tändstickor.

Sverige och Norge. De svenska fabrikerna hafva sedan ett år tillbaka gått med inskränkt drift omväxlande 3 a 4 dagar i veckan. Trots detta hafva högst betydande tändstickslager hopat sig.

Hvad Norge beträffar har detta land genom en obetydlig inskränkning i driften lyckats undgå att hopa några mera betydande lager.

Såväl de svenska som de norska fabrikerna hafva under de senaste åren strängt afhallit sig från hvarje utvidning. Den svenska tändsticksindustrien har till och med ställt sig afvaktande till återuppbyggandet af Jönköpings Västra Tändsticksfabrik, som nedbrann för c:a ett år sedan.

Enligt undertecknads åsikt ligger en stor fara däri, att de krigförande länderna skola begagna sig af tändstickor som skatteobjekt och därigenom sänka konsumtionen samt att de krigförande länderna skola söka att med konstlade medel skydda den inhemska tändsticksindustrien, åa det anses, att denna industri är särskilt lämpad för kvinnor och invalider. När hänsyn toges till alla här ofvan omnämnda förhållanden tror jag, att hvar och en måste medgifva, att framtidsutsikterna för den skandinaviska tändsticksindustrien äro atomordentligt ovissa.

Det har under sådana förhållanden hos den svenska tändsticksindustriens män väckt en viss förvåning, att Gosch ansett tidpunkten

lämplig att företaga så betydande utvidningar som de hvilka äro planerade. Det har som jag sagt väckt förvåning, men den svenska tändsticksindustrien har icke tillåtit sig att direkt eller indirekt söka inverka på denna fråga. Hvad som emellertid väckt en ännu större förvåning är, att samtidigt som Gosch inläter sig på ett efter vårt förmenande så ovisst företag som ett under svärande förhållanden utvidga sin exporttrölselse, Gosch ställt sig i barnesk mot den svenska tändsticksindustrien på ett så decideradt sätt som otvifvelaktigt under det gångna året varit fallet. Jag tänker icke härvid i första rummet på Gosch's mellanhafvande med Tändstikkompagniet, ehuru otvifvelaktigt äfven i detta fall en utomordentlig misstro gentemot svenska intressen lyser igenom. Jag tänker snarare på den synnerligen håtaka kampanj, som en längre tid i den danska pressen förts mot svensk tändsticksindustri.

I denna kampanj beskyllas den svenska tändsticksindustrien dels för att medvetet till Danmark hafva försålt hälsovadlig vara af sådan art, som icke fatt försäljas i Sverige, dels att gentemot Danmark betjäna sig af dumpingmetoder.

Båda beskyllningarna äro lika obefogade. Hvad speciellt beträffar beskyllningen för dumping stöder, så vill jag bestämt fastslå, att den svenska tändsticksindustrien alltid arbetat på att erhålla en fast marknad, samt, att den aldrig vid någon tidpunkt till Danmark försålt tändstickor utan ett pris som har inneburit en rimlig förtjänst. Då dessutom den danska tändsticksindustrien är skyddad af en exceptionellt hög tull, förefaller det mig, som om den drifna propagandan vore i hög grad obehöflig, och jag kan bestämt försäkra, att den väg, som slagits in på, icke är den rätta för att skydda de danska fabrikerne för svensk konkurrens. Vi skola, om så anses önskvärdt, underställa Industrirådet våra kalkyler och fullgiltiga bevis på riktigheten af afvanstående påståenden.

Direktor Preisler har oplyst mig om, att den danska tändsticksindustrien utan svarighet skulle kunna erhålla ökad tullekydd. *) Det danska skyddet för tändstickor är högre än hvad som förekommer i något annat civiliseradt land, och det är min fasta öfvertygelse, att en offentlig diskussion af denna fråga skulle innebära större utsikt till en sänkning af tändsticketullen än till en höjning däraf.

Jag har anledning tro, att Direktor Preisler i detta fall tager fel.

Det har från mer än ett håll försäkrat mig, att ifrågasättande pressagitation inspirerats af Gosch's verkställande direktör, och det bör ej förvåna Eder, om vi anse ett visst fog finnes för ett dylikt antågande. I Själflva verket är till och med Gosch's senaste årsberättelse icke från en viss agitatorisk tendens, äfven om den här ej fått samma hätiska prägel som i en del andra fall.

Slutningen måste jag beteckna den åtgärd Gosch på sin tid företog att förbjuda försäljning af danska tändstickor till sådana kunder, som köpte svenska tändstickor, som en utomordentligt aggressiv åtgärd, i hvarje fall oförenlig med vänskapligt samarbete. Det är att märka, att samtidigt som Gosch uppträdt på ofvennämnda sätt mot svenska tändsticksindustrien, har hela den danska tändsticksindustrien varit i vitalt beroende af från Sverige importerad ravara, nämligen klor-syradt kali. Tilgången på denna vara har i Sverige varit ytterligt knapp och bristen på klorsyradt kali har till och med varit en af de medverkande orsakerna till de driftsinskränkningar, som företagits vid de svenska tändsticksfabrikerna. Det bör utan vidare vara klart för Eder, att om de svenska tändsticksfabrikerna gjort anspråk på den klorsyrate kali som nu exporterats till Danmark, de danska fabrikerna icke kunnat erhålla någon klorsyradt kali från Sverige.

Då vi underlatit att företaga en dylik åtgärd, delvis med åsidosättande af våra egna intressen, har anledningen uteslutande varit hänsyn för, icke om den danska tändsticksindustrien, så i hvarje fall för Danmark. Vi anse, att denna vår hållning skänker oss berättigadt anspråk på att blifva trodda, när vi försäkra, att vi aldrig hyst någon åstundan att komma den danska tändsticksindustrien till lifs, och att vi öfverhufvud taget önskat samarbete endast under den mest lojala och för den danska industrien betryggande former.

När vi sökt detta samarbete, har den förtjänst, som vi eventuellt skulle kunna göra på försäljning af danskt fabrikat, icke (speciell) spelat någon som helst roll, utan vårt ändamål har framför allt varit att hindra, att den danska exporten skulle komma i händerna på någon af dessa parasiter på tändsticksmarknaden, som under artionden utgjort tändsticksmarknadens förbannelse. Sedan dessa mellanhänder en gång fått marknaden

6.

i sin hand, hafva de systematiskt utsagit fabrikerna, och i själva verket har under de gångna åren praktiskt taget hvarje mindre tändsticksgabrik i Europa beroende på export blifvit ruinerad genom dessa mellanhänders arbete.

Jag hoppas, att jag ej skall af eder missuppfattas, då jag påstår, att den danska tändsticksindustrien i den kommande striden om världsmarknaden har ganska små förutsättningar att på egen hand göra sig gällande. Det är bland alle dem, som drifvit tändsticksexport i större skala erkänt som ett obestridligt faktum, att exportmarknaden kräfver en utomordentligt hög grad af smidighet och anpassningsförmåga, d. v. s. möjlighet att variera askformat och beskaffenhet af fabrikatet enligt de olika ländernas tullförhållanden och fördringar i öfrigt.

Den danska tändsticksindustrien, som i öfrigt må intaga en mycket hög standpunkt, saknar fullkomligt denna smidighet i tillverkningen, och en dylik smidighet kan ej förvärfvas annat än under en mycket lång tid. Sakert finnes intet land i världen, som arbetar på tändsticksexport, där industriens kapacitet är begränsad till ett sådant fåtal format, som är fallet med den danska tändsticksindustrien, och de nyligen af Gosch beslutade utvidgningarna med österrikiska kompletmaskiner fastlåsa ytterligare den danske tändsticksindustrien vid denna bristande askommodationsförmåga. Särskildt betänkligt blir detta förhållande efter kriget, da de stora hufvudmarknaderna England och Förenta Staterna blifvit så oerhörtdt kringskurna, och man i öfrigt kan vänta sig allehånda öfverraskningar ifråga om tull och skattebestämmelser. Jag vill till och med påstå, att om Danmark i framtiden skall räkna med en export af exempelvis 30.000 50 gross kistor det kommer att blifva en absolut omöjlighet att med den lilla varitjonsmöjlighet, som den danska tändsticksindustrien kan prestera, för denna kvantitet skaffa en fast och lönande marknad, om den försäljensans. Däremot är det en relativt lätt sak för de svenska försäljningskontoren, hvilka komma att distribuera ca. 700.000 kistor, fördelade på ett 100 - tal olika format, att placera en kvantitet af 30.000 kistor danska tändstickor i de erbjudna formaten.

Jag beklagar, att jag nödgats i detta bref beröra frågor, som kanske synes eder såsom närmast en iare angelägenhet för det danska bolaget, men då måhända en definitiv brytning mellan den svenska och danska Tändstickindustrien kan föra till vidtgående konsekvenser, har jag icke velat underlåta att utförligt framlägga min uppfattning af föreliggande spörsmål äfven med risk att brista i gränslagenhet.

Det har förefallit mig, som om de principer, som kommit till uttryck i de svenska Tändsticksfabrikernas aftal med Tändstickkompagniet, nämligen en begränsning af den svenska tändsticksimporten till Danmark samt samarbete på exportmarknaden, hade bort vara för den danska Tändsticksindustrien synnerligen tilltalande, och det är med det största beklagande som jag finner, att de danska företagen icke på basis af en dylik öfverenskommelse lyckats komma till enighet i sitt inbördes förhållande.

Hvad beträffar förhållandet mellan eder och Tändstickkompagniet har jag icke någon anledning att taga ställning till de tvistigheter som uppstått, men det bör icke förvåna eder, om jag för min del anser ett vänskapligt förhållande mellan de danska bolagen som en nödvändig förutsättning för att något som helst samarbete mellan den danska och svenska tändsticksindustrien skall kunna komma ifråga, och jag måste som en annan nödvändig förutsättning anse en långt högre grad af förtroende mellan de svenska och danska bolagen än som hittills existerat.

Som jag förut framhållit, komma de svenska tändsticksfabrikerna från och med den 1 januari nästa år att, såvida ej de danska bolagen dessförinnan komma till förståelse, på såväl den danska som på exportmarknaden hafva fullt fria händer och komma att begagna detta förhållande på det sätt, som befinnes lämpligt.

Jag tillåter mig sända en kopia af detta bref till Ingeniør Alexander Voss.

Med utmärkt högsaktning

Ivar Kreuger

sign.

45
2. November 1918

Herr Direktør Ivar Kreuger,

Förenade Svenska Tändsticksfabriker

Stockholm.

Deres ærede Skrivelse af 26. f.M. er bleven forelagt den samlede Bestyrelse.-

Da Herr Direktøren udtaler, at vi skulde have foranlediget de Artikler, som paa Grundlag af Professor Rasch' Undersøgelser har staaet i en Del danske Dagblade, og saavidt vi erindrer først i "Politiken", finder vi Anledning til bestemt at erklære, at hverken vi eller vor Direktion, direkte som indirekte, har fremkaldt eller inspi- reret disse eller lignende Artikler. Dette har Dir. Preisler isvrigt allerede meddelt Dem ved Deres Nærværelse, idet han samtidigt tilføje- de, at den eneste Undtagelse dannede Foreningsbladet "Dansk Arbejde", hvilket paa Foranledning havde modtaget nærmere Oplysninger. Artiklen i "Finanstidende" blev os før første Gang bekendt, da De forelagde den for Bankdirektør Reyn og Dir. Preisler.

Det beror ogsaa paa en Misforstaaelse, naar De skriver, at vi skal have forbudt Salg af danske Tændstikker til de Kunder, som købte svenske Tændstikker. Sagen forholder sig i Korthed saaledes, at vi 1901 paa Foranledning af den jyske Grossistforening indrømmede dens Medlemmer en Bonus af 25 Øre pr Mille. I Lighed med en Ordning, ~~an~~ der var truffen med en anden Industri-Branche, vilde Medlemmerne til Gengæld forpligte sig til:

"at tage hele deres Forbrug af Tændstikker fra G.& Co."

Da vi senere fik et Samarbejde med Aktietændstikfabriken "Glødefri" og Hellerup Tændstikfabrik, blev den nævnte Passus i 1907 ændret, saa at den kom til at lyde som følger:

Foreningens Medlemmer forpligter sig til

"udelukkende at købe deres Forbrug af Tændstikker hos de Forenede Danske Tændstikfabriker ig til udelukkende at forhandle disse Tændstikfabrikers Fabrikata. Det bemærkes dog, at Foreningens Medlemmer ogsaa har Ret til at købe og forhandle Aktietændstikfabriken "Glødefri.s" og Hellerups Tændstikfabriks Fabrikata saa- længe De Forenede Danske Tændstikfabriker har Prisoverenskomst med disse Fabriker"

endelig i 1910 fik Bestemmelsen følgende Ordlyd:

"Hvert Aars 31. December godtgør vi Dem 25 øre pr Mille af det forløbne Aars Omsætning i vore gamle Mærker, forsaavidt De inden den følgende 6. Januar meddeler os, at De i det sidste Kalenderaar udelukkende har købt og forhandlet danske Tændstikker og i intet Tilfælde har solgt eller afregnet vore Fabrikata under nedennævnte vore Priskurant-Priser".

Under 27/9 d.A. har vi helt hævet denne Bestemmelse.
De vil saaledes se, at Kunderne siden 1910 til enhver Tid har kunnet købe svenske Tændstikker og en Del har da ogsaa benyttet sig deraf, men har i saa Fald maattet give Afkald paa Bonus hos os.

Hvad vort Kali-Køb i Sverig angaar, har vi hidtil haft det Indtryk, at vore Ordre var velkomne; i hvert Fald har man stadig søgt os med Tilbud, fra regnet den Overgangstid, hvortil De maa sigte, os i hvilken vi selv optog Fabrikationen af klorsur Kali. Vi tillader os isvrigt at tro, at man paa afgørende Steder vil bedømme denne Sag noget anderledes, end Herr Direktøren gør, og erkende at ogsaa Danmark under Krigen har bragt Ofre - og gjort det med Glæde - ved at afgive Lævnedsmidler til Sverig.-

Idet vi saa isvrigt henviser til vedlagte Festskrift Pg. 11 (Afsnit: Sikkerhedstændstikken), maa vi sluttelig bede Herr Direktøren om ikke at overse, at den af Dem ledede store Sammenslutning netop nu under Krigen - og paa et Tidspunkt hvor det skandinaviske Folk i stadig stærkere Grad er bleven henvist til gensidig Støtte - har paaført vor i Forvejen saa vanskeligt stillede Industri en meget stærk Konkurrence langt stærkere end i Fredens Dage.-

Intet har derfor glædet os mere end af Deres Skrivelse at erfare "at De aldrig har næret noget Ønske om at komme den danske Tændstik-Industri til Live, og at De ønsker et Samarbejde under de mest loyale og for den danske Tændstik-Industri betryggende Former", samt at De har tilsigtet "en Begrænsning af den svenske Tændstik-Import til Danmark og Samarbejde paa Export-Markederne".

For disse Udtalelser beder vi Dem modtage en uforbeholden Tak, og forhaabentlig tør vi forstaa disse Herr Direktørens Udtalelser saaledes, at De vil anvende Deres formaaende indflydelse for at

bidføre det gode og for begge Parter tilfredstillende Samarbejde,
som vi beder Dem være forvisset om, at ogsaa vi gerne saa etableret.

Med "øjagtelse